

ДЕЯКІ СЕЛЕКЦІЙНІ ПРИЙОМИ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ М'ЯСНОЇ ПОРОДИ

Рецензенти: доктор с.-г. наук, професор Чигринов Є.І.; канд. с.-г. наук Зубрич О.С.

М.Є.Ізвєков

Харківська державна зооветеринарна академія

В.Г. Василюк, І.Г. Бабарика, В.Г. Сурмило, А.С.Фомінова

Харківський національний аграрний університет

А.Ю.Медведєв

Луганський національний аграрний університет

Наведено результати оцінки бугаїв-плідників української м'ясної породи. Проаналізовано м'ясну продуктивність, ріст та розвиток їхніх нащадків. Визначено найкращі генотипи, що дає підставу використовувати їх у селекційній роботі при удосконаленні української м'ясної породи. Доведене ефективне використання кросів ліній, що сприяє прояву гетерозису в потомстві та підвищує їхню продуктивність. Рекомендовано використання у племінній роботі з українською м'ясною породою продовжувачів ліній Тайника 1821, Осокора 0109 та спорідненої групи Сатурна 2254.

Ключові слова: генотип, м'ясна продуктивність, селекція, гетерозис, кроси ліній.

Необхідність збільшення виробництва м'яса і м'ясних продуктів в Україні – першочергове завдання аграріїв. Згідно з науково-обґрунтованими нормами харчування людині потрібно спожити в середньому за рік близько 85 кг м'яса (у т.ч. 43 кг яловичини). Нині цей показник становить 35 кг (у т.ч. 16 кг яловичини). Для вирішення цього питання необхідно збільшити виробництво м'яса. При цьому значну питому вагу займатиме яловичина, яка в загальній кількості становитиме більше 60 %. Це зумовлене тим, що м'ясо великої рогатої худоби має оптимальне співвідношення білка і жиру, воно багате на амінокислоти та мінеральні речовини. Важливо й те, що м'ясна худоба здатна ефективно використовувати природні пасовища, грубі та соковиті корми при незначному споживанні концентратів.

В Україні закладені основи розвитку галузі м'ясного скотарства. Виведені українська м'ясна, волинська та поліська породи великої рогатої худоби. Для вирішення проблеми збільшення виробництва яловичини за рахунок розвитку м'ясного скотарства необхідно мати три-чотири мільйони голів м'ясної худоби, у тому числі 1,0-1,5 млн. корів. Це забезпечить виробництво 1 млн. тонн яловичини [1].

Основним методом селекції з українською м'ясною породою є розведення за лініями при однорідному поліпшуючому доборі зі застосуванням помірних та віддалених інбридингів на видатних продовжувачів ліній, це дає змогу підтримати генетичну схожість ліній за інтенсивністю росту, вираженістю м'ясних форм та оплатою кормів [1].

Одним із важливих чинників науково-технічного прогресу в м'ясному скотарстві є широке впровадження у виробництво сучасних досягнень науки в області генетики і селекції, які сприяють підвищенню генетичного потенціалу продуктивності тварин. У цьому зв'язку вирішальне значення має оцінка спадкових якостей бугаїв, добір кращих генотипів і їх підбір із метою одержання продуктивніших тварин у наступних поколіннях.

Важливе значення має застосування неспоріднених паруваль — кросів тварин різних ліній, які добре поєднуються і забезпечують внутріпородний гетерозис, що сприяє отриманню гетерозисного потомства, яке характеризується вищою продуктивністю та молочністю [2].

Матеріали та методи досліджень. Метою наших досліджень було вивчення продуктивних якостей тварин української м'ясної породи, одержаних від внутрілінійного розведення та кросів ліній.

Досліди проводили у племзаводі «Головеньківський» Борзнянського району Чернігівської області. Маточне поголів'я цього стада відноситься до ліній: Осокора 0109; Тайника 1821; Славного 7333; Голуба 8230 та спорідненої групи Сатурна 2254.

Оцінку бугаїв-плідників за якістю потомства та їх синів за власною продуктивністю було проведено у відповідності до методичних вказівок (Москва, 1990). Бугайців у групи добирали за принципом аналогів за віком, живою масою, походженням.

Для вивчення результатів застосування кросів ліній були сформовані три групи телиць, які одержані від корів ліній: Славний 7333 – Хижий 1599; Тайник 1821 – Славний 7333; Осокор 0109 – Хижий 1599.

Бугайців та телиць усіх генотипів у підсисний період утримували разом із коровами. Після відлучення всіх дослідних тварин утримували групами, по 10 голів у кожній, у секціях (безприв'язно) у капітальних приміщеннях на щільній підлозі.

Ріст та розвиток враховували шляхом контрольного зважування молодняку до годівлі та напування.

Контрольний забій проведено у 18-місячному віці (по три голови з групи).

Результати досліджень. Витрати кормів у групах були практично однакові і становили в середньому на одну голову від народження до 18-місячного віку 2920 корм. од. Концентровані корми за поживністю в раціоні становили 27,2-28,1 відсотка.

При порівнянні живої маси у 18-місячному віці бугайців різних генотипів (табл.1) кращими виявилися потомки ліній Тайника 1821, Осокора 0109 та спорідненої групи Сатурна 2254.

1. Динаміка живої маси та інтенсивності росту бугайців ($M \pm m$)

Показник у віці, міс		Належність до ліній				
		Тайника 1821	Осокора 0109	Славного 7333	Голуба 8230	Сатурна 2254
Жива маса, кг	8	262,3 $\pm$ 2,17	249,8 $\pm$ 1,91	262,3 $\pm$ 2,73	237,3 $\pm$ 1,87	267,7 $\pm$ 2,9
	15	488,4 $\pm$ 2,94	488,4 $\pm$ 3,27	479,5 $\pm$ 1,51	453,5 $\pm$ 1,42	493,9 $\pm$ 3,84
	18	579,4 $\pm$ 3,76	572,0 $\pm$ 3,96	567,0 $\pm$ 2,48	544,7 $\pm$ 2,06	593,2 $\pm$ 3,42*
Середньодобовий приріст, г	8-15	1077	1136	1034	1030	1077
	15-18	1011	929	972	1013	1103
	8-18	1057	1074	1016	1025	1085

Примітка. * - $P > 0,09$.

У порівнянні з ровесниками різних генотипів різниця на користь тварин потомків Сатурна 2254 становила 13,8-45,5 кг ($P > 0,09$). Слід зазначити, що всі дослідні бугайці відповідали рівню класів еліта та еліта-рекорд. При вивченні м'ясної продуктивності дослідних тварин (табл. 2) виявлена деяка перевага за масою парної туші у потомків спорідненої групи Сатурна 2254 (3,1-10,8 %; $P > 0,95$). На другому місці за цими показниками були ровесники, що належать до лінії Тайника 1821.

Найвищий коефіцієнт м'ясності був у нащадків Сатурна 2254. У спорідненої групи Сатурна 2254 виявлені продовжувачі з інтенсивністю росту 1178-1233 г за добу і живою масою у 18-місячному віці 620-650 кг (А - 103,9; Б - 107,3).

2. М'ясна продуктивність бугайців у віці 18 міс.

Показники	Належність до ліній				
	Тайника 1821	Осокора 0109	Славною 7333	Голуба 8230	Сатурна 2254
Передзабійна маса, кг	500,0±11,83	490,0±5,58	496,0±7,11	481,7±8,25	512,0±12,335
Маса парної туші, кг	292,0±5,51	277,0±3,94	281,0±2,17	271,7±2,8	301,0±2,25*
Вихід туші, %	58,4	56,5	56,6	56,9	58,8
Маса жиру, кг	7,9±0,30	9,5±0,20	9,7±0,61	7,7±0,10	9,2±0,30
Забійний вихід, %	60,0	58,5	58,6	58,0	60,6
Коефіцієнт м'ясності	5,1	5,0	5,0	4,7	5,4

Примітка. * - $P > 0,95$.

Як свідчать одержані результати розведення тварин при застосуванні кросів ліній були сформовані три групи телиць (табл. 3), кращими за живою масою та середньодобовими приростами були телиці II групи (Осокор 0109 – Хижий 1599, на другому місці ровесниці III групи (Славний 7333 - Хижий 1599).

3. Динаміка живої маси телиць, кг

Кроси ліній	Група	Жива маса, кг у віці, міс			Середньодобові прирости у період 8-15 міс, г
		8	12	15	
Тайник 1821 - Славний 7333	I	218±3,35	289±2,72	344±2,96	600
Осокор 0109 - Хижий 1599	II	228±3,56	300±2,28	369±4,07*	671*
Славний 7333 - Хижий 1599	III	220±3,40	293±3,12	352±3,28	629

Примітка. * - $P > 0,9$.

Вирішальний вплив на валове виробництво м'яса, собівартість телят при відлученні, а також економічну ефективність і рентабельність всієї галузі м'ясного скотарства має рівень відтворення стада. Нами було встановлено, що вік при першому плідному паруванні телиць I групи становив 563,7 дня; другої - 503,0; третьої - 507,7 дня. Тобто телиці II та III групи за віком першого парування переважали ровесниць I групи на 10,7 - 12 % ($P > 0,999$).

Найвища заплідненість від першого осіменіння була у телиць другої групи (71,7 %) та третьої (69,8 %).

Висновки:

1. На підставі проведеної оцінки бугаїв-плідників за якістю потомків та їх синів за власною продуктивністю вважаємо за необхідне рекомендувати для більш широкого використання у племінній роботі з українською м'ясною породою продовжувачів ліній Тайника 1821, Осокора 0109 та спорідненої групи Сатурна 2254.

2. Для удосконалення української м'ясної породи слід використовувати кроси ліній, що сприяє забезпеченню внутріпородного гетерозису.

Бібліографічний список

1.Сучасний стан та перспективи генетико-селекційного і біотехнологічного моніторингу в тваринництві України /[Зубець М.В., Буркат В.П., Єфименко М.Л., та ін.]. //Вісник Сумського національного аграрного університету. - Вип. 6.- 2002.- С.3-11.

2.Розведення сільськогосподарських тварин з основами спеціальної зоотехнії /[Засуха Т.В., Зубець М.В., Сівацький Й.З. та ін.]. - К.: Аграрна наука. - 1999.-509 с.

НЕКОТОРЫЕ СЕЛЕКЦИОННЫЕ ПРИЕМЫ ДЛЯ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УКРАИНСКОЙ МЯСНОЙ ПОРОДЫ

Извеков М.Е., ХГЗВА

Василець В.Г., Бабарыка И.Г., Сурмило В.Г., Фоминова А.С., ХНАУ

Медведев А.Ю., Луганский НАУ

Приведены результаты оценки быков-производителей украинской мясной породы. Проанализирована мясная продуктивность, рост и развитие их потомков. Определены наилучшие генотипы, что дает основание использовать их в селекционной работе при усовершенствовании украинской мясной породы. Доказано эффективное использование кроссов линий, что способствует проявлению гетерозиса в потомстве, и повышает их продуктивность. Рекомендованы использования в племенной работе с украинской мясной породой продолжателей линий Тайника 1821, Осокора 0109 и родственной группы Сатурна 2254

Ключевые слова: генотип, мясная продуктивность, селекция, гетерозис, кроссы линий.

GENOTYPIC SELECTION USE BY THE UKRAINIAN NATIVE BEEF BREED IMPROVEMENT

Izvekov M.; Kharkiv state veterinary academy

Vasyletz V., Babaryka I., Surmylo V., Fomynova A., Kharkiv national agrarian university

Medvedev A., Lugansk national agrarian university

This article highlights the experimental research results on the sire evaluation.

The sires belong to the Ukrainian native beef breed. Meat yield, developmental & growth rate of the off-springs were analyzed. The best genotypes were defined. Thus genotype selection must be implemented for the Ukrainian native beef breed improvement. The multiple crossing proved to be efficient by meat yield boost of the progeny. Taynik 1821, Osokora 0109 progeny line and Saturn 2254 ancestral group recommended to be utilized by Ukrainian beef breed selection. The multiple crossing procures heterosis in the off-springs.

Key words: genotype, meat yield, selection, heterosis, multiple crossing.